

References

1. Vizirov, B. (2013), "Implementation of MTIBU reforms in the coming year will change the market of mandatory car public liability insurance", *Ukraine. Biznes. Revue*, no. 7-8, pp.1–2.
2. Grishan, Yu. (2012), "Is it possible to stop the dumping of OCAГО?", *Financial services*, no. 6(96), pp. 24–26.
3. Department of Traffic Police of Ukraine, available at: <http://sai.gov.ua/uploads/filemanager/file/dpt2012.pdf>.
4. Zahrebnoi, V. (2012), "CICLOV in Ukraine: tendencies and forecasts", *Financial services*, no. 6(96), pp.12–13.
5. Zaikin, Yu. (2012), "Unfair competition as a threat to the solvency of insurers Ukraine", *Insurance Business*, no. 2(46), pp.36–37.
6. Motor Transport Insurance Bureau of Ukraine, available at: <http://mtsbu.kiev.ua>
7. Osadets, S. (2012), "Directions of modernization of the insurance business", *Insurance Business*, no. 2(46), pp.13–17.
8. "Market CICLOV on results 9 months of 2012 ", (2012), *Financial services*, no. 6(96), pp. 4–7.
9. Romanyshyn, V. (2009), "Interests of the insured - our joint priority", *Financial services*, no. 1–2, pp. 13.
10. Shumelda, Ya. (2007), *Strakhuvannia* [Insurance], tutorial, Mizhnarodna ahentsiia «Bizon», Kyiv, Ukraine, 384 p.

УДК 336.4

Мацьків В.В.,
аспірант* кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаніка

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Matskiv V.V.,
graduate student of the department of finance
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

THE FINANCIAL MECHANISM OF ENSURING THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Постановка проблеми. У кожному суспільстві одним з основних стратегічних факторів, що стоять в центрі соціально – економічного розвитку є правильна побудова фінансових відносин, передового світового досвіду та його обґрунтування в конкретній реальності. Механізм розподілу та контролю фінансових ресурсів і фондів грошових коштів отримав назву фінансового механізму. Дія фінансового механізму виявляється у взаєминах господарюючих суб'єктів і населення з бюджетною системою, позабюджетними фондами, органами майнового та особистого страхування. В основі кожного розвитку повинен стояти фінансовий механізм і сформоване на цій основі фінансове джерело, фінансові ресурси країни повинні правильно й ефективно використовуватися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям для розгляду сутності фінансового механізму підприємства є наукові розробки західних та вітчизняних економістів із проблем фінансів. Окремі теоретичні та методичні аспекти управління

---

* Науковий керівник: Ткачук І.Г. – д.е.н., професор

фінансовим механізмом підприємств розглядаються в наукових працях провідних вітчизняних і зарубіжних науковців: В. Андрущенко, В. Базилевича, М. Бордакова, Ю. Вавилова, О. Василика, В. Дем'янишина, О. Кириленко, В. Ільїна, В. Ковальова, Г. Кірейцева, В. Опаріна, І. Нагорної, І. Ткачук, В. Федосова, Б. Широкова, Дж. Шинасі, А. Крокета, Ф. Мішкіна, А. Козаченка, А. Воронкової, В. Медяника, В. Назарова. Однак незадовільний фінансовий стан підприємств, що актуалізується в умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи, порушує питання забезпечення стійкості їх функціонування та розвитку саме під кутом фінансової складової.

При всій цінності наукового внеску, зробленого різними вченими, на сьогодні існує низка нерозв'язаних проблем теоретичного та методологічного характеру, пов'язаних із виявленням принципів і чинників стійкого функціонування й розвитку підприємства; відсутністю єдиної концепції, що комплексно пов'язує різні види й чинники фінансового механізму забезпечення розвитку підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є удосконалення фінансового механізму забезпечення розвитку підприємства, посилення характеру його стимуляції і ефективного використання існуючих фінансових ресурсів підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині фінансова політика розвитку підприємств потребує зваженого підходу до використання різноманітних фінансових технологій. Це зумовлено багатоманітністю і різноплановістю умов функціонування аграрних формувань та вимагає інтегрального підходу в контурі єдиного механізму декомпозиції та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

Оскільки поняття фінансового механізму неоднозначно трактується в науковій вітчизняній та зарубіжній літературі, становить інтерес аналіз підходів до визначення поняття «фінансовий механізм» і його складових, адже він є інструментом здійснення фінансової політики будь-якого господарюючого суб'єкта в сучасній економіці.

Використовуючи різні елементи фінансового механізму, органи управління суб'єктами господарювання прагнуть забезпечити реалізацію цілей фінансової політики, вирішення її стратегічних і тактичних завдань через фінансовий механізм управління. Фінансовий механізм включає безліч взаємопов'язаних, з'єднаних між собою елементів, що відповідають різноманіттю фінансових відносин господарюючих суб'єктів [1, с. 23].

Поєднання елементів фінансового механізму – форм, видів, методів організації фінансових відносин утворює «конструкцію фінансового механізму», яка приводиться в рух шляхом встановлення кількісних параметрів кожного його елементу, тобто визначення ставок і норм вилучення, обсягу фондів, рівня витрат та ін. Кількісні параметри та різноманітні способи їх визначення є найбільш мобільною частиною фінансового механізму. Вони частіше піддаються коригуванню, стрімко реагують на зміну умов виробництва і завдань, що стоять перед суспільством. В. Опарін розглядає поняття «фінансовий механізм» більш ширше і зазначає, що фінансовий механізм – це сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [2]. Близьке за сутністю визначення фінансового механізму дають і В. Оспіщев та І. Нагорна [3]. В. Базилевич пропонує таке визначення: «Фінансовий механізм – це сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави у процесі створення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення» [4].

Фінансовий механізм підприємства має у своєму розпорядженні значну кількість важелів, інструментів і різноманітних підходів до оцінки наслідків виникнення певних подій. Вивчення фінансового механізму як фінансово-економічної категорії дозволяє так спланувати діяльність підприємства в коротко- середньо- і довгостроковому періодах, щоб забезпечити одержання підприємством максимально можливого прибутку з мінімальними витратами в умовах мінливості стану ринку [5].

Одним з найважливіших питань формування та розвитку системи кредитування є формування залучення фінансових ресурсів (фінансово –кредитної інфраструктури). Усі джерела формування фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва можуть бути розділені на власні та залучені [6, с. 17].

Для реалізації фінансової політики, успішного її проведення в життя фінансовий механізм використовується як елемент управління та регулятор економічних відносин. Він

представляє собою сукупність способів організації фінансових відносин, що застосовуються суспільством з метою забезпечення сприятливих умов для економічного та соціального розвитку.

Фінансовий механізм включає види, форми та методи організації фінансових відносин, способи їх кількісного визначення, розглядається в дії, він активний і включає складні елементи, має підсистему. Тобто, він відіграє головну роль у розподілі фінансових ресурсів. А завдання раціонального розподілу фінансових ресурсів є однією з основних в економіці.

Фінансовий механізм – сукупність видів, форм організації фінансових відносин, специфічних методів формування та використання фінансових ресурсів і способів їх кількісного визначення [7, с. 57].

Розвиваючи це положення, відзначимо, що фінансовий механізм представляє систему взаємопов'язаних ланок (елементів), що приводять у дію фінансову систему країни, а точніше – забезпечують ефективне функціонування фінансової системи як сукупності фінансових відносин і фінансових інститутів, що беруть участь в цих відносинах. При цьому під ефективним слід розуміти таке функціонування фінансової системи, яке забезпечує реалізацію всіх намічених завдань фінансової політики та досягнення кінцевої мети – економічного та соціального прогресу, підвищення рівня і якості життя населення.

Для стабільного розвитку економіки та соціальної сфери фінансовий механізм покликаний забезпечувати повноцінне функціонування системи фінансів і реалізацію фінансової політики держави, а також істотно поліпшити фінансові умови діяльності підприємницьких структур і сприяти збільшенню доходів домашніх господарств.

Кожна держава повинна виробляти конкретні механізми та рекомендації, виходячи з розуміння того, що чим багатшим є населення країни (не окремі особистості, а широкі верстви), тим багатшою є держава. Високий рівень доходів домашніх господарств формує високий споживчий попит, що сприяє оздоровленню економіки. Відповідно, зростає податкова база та збільшується частка заощаджень. Вони складають основу позичкового капіталу та інвестицій, що, в свою чергу, сприяє розширеному відтворенню та науково-технічному прогресу.

Фінансовий механізм – система управління фінансами підприємства, призначена для організації фінансових відносин як усередині організації, так і з зовнішнім середовищем з використанням методів, прийомів і інструментів формування та розподілу фінансових ресурсів, що функціонує з метою впливу на економічний і позаекономічний розвиток підприємства.

Отже, фінансовий механізм слід розглядати як систему взаємопов'язаних елементів. Причому якісний склад цих елементів буде різнитися за сферами та ланками фінансової системи.

Фінансовий механізм є інструментом здійснення фінансової політики як макро-, так і на мікрорівні. Використовуючи різні елементи фінансового механізму, органи управління господарюючими суб'єктами прагнуть забезпечити реалізацію цілей фінансової політики, вирішення її стратегічних і тактичних завдань через фінансовий механізм управління. Фінансовий механізм – це сукупність організаційних форм фінансових відносин у національній економіці, порядок формування і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів.

Структура фінансового механізму є доволі складною. У неї входять різні елементи. Саме множинність фінансових взаємозв'язків зумовлює застосування великої кількості елементів фінансового механізму, що у свою чергу відображає специфіку фінансового забезпечення діяльності суб'єктів підприємництва, визначає характер взаємодії суб'єктів підприємництва з зовнішнім середовищем і полегшує управління фінансовими ресурсами. Задоволення потреби учасників ринку у вільних фінансових коштах здійснюється, як правило, у формі позикового фінансування. Стабільна можливість отримання кредитних ресурсів для фінансування поточної діяльності та інвестиційних проектів є одним з основних чинників реалізації економічного потенціалу суб'єктів підприємництва.

Від фінансового механізму залежать пропорції розподілу та перерозподілу новоствореної вартості. Недосконалість розподільних процесів, що обумовлюють дію

фінансового механізму, може викликати низку економічних, соціальних і фінансових проблем. У вітчизняній практиці до таких проблем можна віднести наступні:

- економічні: переважно сировинна орієнтація економіки, залежність від світової кон'юнктури цін на корисні копалини, виробу металургійної та хімічної промисловості;
- значний рівень інфляції; низький платоспроможний попит населення;
- соціальні: високий ступінь диференціації доходів громадян країни; низький рівень життя основної маси населення;
- фінансовий механізм знаходиться в розпорядженні суб'єктів, які часто використовують його не в інтересах розвитку економіки та суспільства в цілому, а в інтересах певних соціальних груп і окремих особистостей;
- відсутні механізми державного регулювання первинного розподілу доходів у сфері недержавного сектора, спрямовані на зниження диференціації доходів менеджерів і рядових працівників;
- не опрацьовані методологічні підходи до розподілу витрат бюджетів та обґрунтуванню прогнозів економічних і соціальних наслідків прийнятих фінансових рішень, особливо в частині проведення реформ в економічній та соціальній сфері (освіта, пенсійна система, приватизація державного майна);
- не забезпечена повна прозорість грошових потоків у системі державних фінансів між учасниками бюджетного процесу.

Зазначені вище проблеми свідчать про неефективність існуючого фінансового механізму, про слабку його реакцію на процеси розподілу, перерозподілу та забезпечення їх повноцінного контролю.

Специфіка формування фінансового механізму та його дієвість багато в чому визначаються галузевими особливостями. Належність господарюючих суб'єктів до тієї чи іншої сфери діяльності, галузі економіки знаходить відображення у суті грошових відносин – характер формування грошових фондів і напрями їх використання, в системі розподілу прибутку, взаєминах з різними ланками державних фінансів.

Базовими елементами механізму виступають різні інструменти, методи, а також види стимулювання розвитку підприємництва: економічні, соціально – психологічні, організаційні, які, з одного боку, повинні стимулювати діяльність підприємства незалежно від форми власності, на задоволення потреб суспільства, з іншого – слугувати мотиватором для розкриття внутрішніх можливостей цих підприємств. При цьому успіх роботи всього механізму досягається ефективністю (злагодженостю) роботи кожної її ланки. Дія даного механізму стимулювання підприємництва має бути спрямована на створення таких умов господарювання, при яких підприємства різних галузей економіки були б зацікавлені в підвищенні своєї конкурентоспроможності, завоюванні додаткових сегментів ринку, раціональному використанні наявних ресурсів, вдосконаленні виробництва, поліпшенні якості продукції.

Сучасні виклики змушують науковців проводити дослідження щодо визначення оптимальних пропорцій функціонування фінансового механізму розподілу прибутку підприємств між державою, власниками підприємств і найманими працівниками. По суті, це проблема визначення граничної і оптимальної межі формування та розподілу прибутку підприємств з урахуванням ефективності використання обмежених природно-сировинних, трудових і фінансових ресурсів.

Зважаючи на потребу в поліпшенні фінансового забезпечення діяльності підприємств промисловості й сільського господарства, існує об'єктивна необхідність удосконалення інституціонального середовища у більшості регіонів країни. Орієнтирами державної регіональної політики в цьому напрямі мають стати:

1. Поліпшення можливостей фінансування розвитку підприємств за рахунок власних коштів.
2. Удосконалення можливостей фінансування розвитку підприємств за рахунок фінансових ресурсів інституцій фінансово-кредитного сектору.
3. Удосконалення фінансування розвитку підприємств за рахунок бюджетних коштів [8, с. 97-100].

Сьогодні фінансовий механізм більшості підприємств знаходиться в кризовому стані, що знаходить прояв в значній нестачі коштів як для здійснення виробничої діяльності, так і

для інвестицій. У зв'язку з цим, в даний момент першочерговим завданням для підприємств є зміцнення їх фінансів і на цій основі – стабілізація фінансів держави. Без її втілення в життя інші завдання, в тому числі проблеми інфляції, вирішити неможливо. Удосконалення фінансового механізму управління оборотними коштами підприємства є одним з головних чинників підвищення економічної ефективності розвитку кожного підприємства. Стан та ефективність використання оборотних коштів – одна з головних умов успішної діяльності підприємства. Отже, виникає об'єктивна необхідність його вдосконалення і розробки основних етапів.

Перший етап процесу модернізації фінансового механізму спрямований на встановлення зв'язку між організаційною структурою та фінансовими ресурсами. Він полягає у прийнятті рішення про розподіл фінансових ресурсів та зосередженні їх на конкретних напрямках діяльності підприємства. Необхідною умовою для прийняття подібних рішень підрозділами підприємств є проведення економічного аналізу та встановлення залежності від передбачуваного попиту на вироблену продукцію. На наступному етапі приймається рішення ув'язки проблеми з необхідним обсягом фінансових коштів та іншими видами ресурсів. Результатом цього етапу є розробка бізнес-плану.

Поряд з концептуальними засадами удосконалення фінансового механізму господарюючого суб'єкта необхідно визначити конкретні напрями вдосконалення фінансової роботи:

- системний і постійний аналіз фінансової діяльності;
- організація оборотних коштів з метою оптимізації фінансового стану;
- оптимізація витрат підприємства на основі поділу їх на постійні та змінні і аналіз взаємодії та взаємозв'язку : «витрати - виручка - прибуток»;
- оптимізація розподілу прибутку та вибір найбільш ефективної дивідендної політики;
- більш широке впровадження комерційного кредиту і вексельного обігу з метою поповнення джерел грошових коштів і розширення взаємодій з банківською системою;
- використання лізингових відносин з метою розвитку виробництва;
- оптимізація структури вартості майна підприємства та джерел його формування з метою недопущення незадовільної структури балансу;
- розробка та реалізація фінансової стратегії підприємства.

Висновки та подальші дослідження. Розкрито зміст фінансового механізму розвитку суб'єктів підприємництва як системи форм, методів та інструментів акумуляції фінансових ресурсів та їх вкладення в розвиток, технічне переозброєння та модернізацію діяльності, а також державної фінансової підтримки, призначених для організації планування та стимулювання фінансових потоків з метою створення сприятливих умов для їх сталого розвитку. Уточнено склад чинників, що стримують розвиток фінансування підприємств і впливають на ефективність фінансового механізму суб'єктів підприємництва: загальні для економіки країни проблеми – інфляція, відсутність стабільних і розвинених господарських зв'язків, низька платіжна дисципліна, низький споживчий попит, високий рівень відсоткових ставок; не достатній розвиток фінансового ринку та небанківських фінансових інститутів; низький рівень заощаджень населення, який має істотний вплив на формування початкового капіталу та власних оборотних коштів підприємств; недостатнє опрацювання організаційних і правових основ регулювання підприємництва.

Для більш ефективної організації фінансового механізму стимулювання розвитку підприємництва доцільно дотримуватися таких принципів:

- відповідність і адаптивність функціонуючого фінансового механізму стимулювання розвитку підприємництва, інструментів, методів і видів стимулювання підприємств об'єктивним закономірностям розвитку економіки регіону, галузі, що сприяє досягненню економічної стабільності, ефективної фінансово – господарської діяльності підприємств.
- узгодженість механізму з економічними інтересами підприємств, що сприяє задоволенню їх потреб у фінансових ресурсах і досягненню їх сталого розвитку.
- взаємозв'язок і взаємодія структурних елементів фінансового механізму стимулювання розвитку підприємництва, що визначають його стійку й ефективну реалізацію на практиці.

Література

1. Никитина Н.В. Финансовый менеджмент / Н.В. Никитина. – М. : КНОРУС, 2009. – 336 с.
2. Опарін В.М. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В.М. Опарін // Вісник НБУ. – 2000. – № 5. – С. 10-17.
3. Оспіщев В.І. Фінансова стійкість як економічна категорія / В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна // Збірник матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. «Оптимізація наукових досліджень-2009». – Миколаїв, 2009. – С. 90-93.
4. Базилевич В. Метафізика економіки : моногр. / В. Базилевич, В. Ільїн. – К. : Знання-Прес, 2007. – 718 с.
5. Костирко Л.А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства : моногр. / Л.А. Костирко. – Х. : Фактор, 2008. – 336 с.
6. Алтухов А. Финансово-кредитные механизмы регулирования агропроизводства // Экономика сельского хозяйства России. – 2007. – № 2. – С. 15-18.
7. Романовский М.В. Финансы и кредит : учебник / М.В. Романовский, Г.И. Белоглазова. – М. : Высшее образование, 2006. – 575 с.
8. Васильців Т.Г. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні / Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Н.Я. Юрків // Фінанси України. – 2012. – №3. – С. 90-101.

References

1. Nikitina, N.V. (2009), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], tutorial, KNORUS, Moscow, Russia, 336 p.
2. Oparin, V.M. (2000), "Financial resources: the problem of identifying and placing", *Visnyk NBU*, no. 5, pp. 10-17.
3. Ospishchev, V.I., Nahorna, I.V. (2009), "Financial firmness as economic category", *Optymizatsiia naukovykh doslidzhen-2009*, Scientific and Practical compendium, pp. 90-93.
4. Bazylevych, V., Ilin, V. (2007), *Metafizyka ekonomiky*, [Metaphysics of economy], monograph, Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine, 718 p.
5. Kostyrko, L.A. (2008), *Diahnostyka finansovo-ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva* [Diagnostics of financial and economic viability of enterprise], monograph, Faktor, Kharkiv, Ukraine, 336 p.
6. Altukhov, A. (2007), "Financial and credit mechanisms of regulation of agricultural production", *Ekonomika selskogo khozyaystva Rossii*, no. 2, pp. 15-18.
7. Romanovskiy, M.V. (2006), *Finansy i kredit* [Finances and credit], textbook, Vysshee obrazovanie, Moscow, Russia, 575 p.
8. Vasylytsiv, T.H., Lupak, R.L., Yurkiv, N.Ya. (2012), "Institutional support for the expansion of the financial capacity of industrial enterprises and agriculture at regional level", *Finansy Ukrainy*, no. 3, pp. 90-101.